



YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
FEN EDEBİYAT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI BÖLÜMÜ

MEZUNİYET ÇALIŞMASI
BAFRA GÜDE 2000

DANIŞMAN: DOÇ.DR.O.BÜLENT YORULMAZ
HAZIRLAYAN: İLKNUR HACIOĞLU

LEFKOŞA,2001



NEU



ÖNSÖZ

Hazırlanan bu ödev, son derece yüksek bir halk yapısı , doğal ve tarihsel zenginlikleriyle yurdumuzun önemli bir köşesini oluşturan Bafra'yı her yönüyle tanıtarak geleceğe taşıyacaktır.

Hazırladığım bu ödevimde eksiklerim ve hatalarımdan dolayı öncelikle ödevi değerlendirecek olan sayın Bülent Yorulmaz'dan ve okuyuculardan özür diliyorum.

Tezimin hazırlanmasında, benden yardımlarını eksik etmeyen Doç.Dr.Bülent Yorulmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

Ayrıca, bana kaynak gösteren Bafra Belediyesi Basın-Yayın Halkla İlişkiler Müdürü Salim Kaya'ya teşekkür ederim.

SAYGILARIMLA

İLKNUR HACIOĞLU

İÇİNDEKİLER

1- Yeşil Bafra.....	1
2- Tarihte Bafra.....	1
3- İlçenin Tarihi Yerleri Ve Eserleri.....	3
4- Hüyükler.....	3
5- Tümülüsler.....	3
6- Arkeolojik Buluntu Yerleri.....	4
7- Cami Ve Çeşmeler.....	4
8- Diğerleri	5
9- Hacıbaba Tepesi.....	5
10- Azay Tepe.....	5
11- Tepe Tarla.....	5
12- Tödüğün Tepe.....	6
13- Tepeci.....	6
14- Elmacık Tepe.....	6
15- Karaşeyh Tepesi.....	6
16- Ömer Usta Çiftliği.....	7
17- Paşaseyh Tepesi.....	7
18- Aşağı Tepe.....	7
19- Katırdamı- Tepecik.....	7
20- Zahna Mahallesi.....	8
21- Böğürtlen.....	8
22- Cevizlik Ve Koca Löp.....	8
23- Beylik Köy.....	8
24- Kelbeş Tepe.....	8
25- Tepecik.....	9
26- Kapıkaya.....	9

27- Büyük Cami.....	12
28- Kadı Çeşmesi.....	13
29- Mescid Çeşmesi.....	14
30- Şifa Hamamı.....	14
31- Uzun Hamam.....	15
32- Bafra Deniz Feneri.....	15
33- Akarsu Ve Gölleri.....	17-18
34- İklimi.....	18
35- Bafra'yı Kaplayan Bitki Örtüsü.....	19
36- Bafra'nın Sosyo-Ekonomik Yapısı.....	20
36.1- Tarım Ve Hayvancılık	
36.2- Sanayi	
37- Bafra'nın Eğitim Durumu.....	21
38- Bafra'da Mahalli El Sanatları.....	22-23
38.1- Halı Dokumacılığı	
38.2- Zembil Örucülüğü	
38.3- Çorap Örucülüğü	
38.4- Hasır Örucülüğü	
38.5- Kilim Dokumacılığı	
39- Yörede Oynanan Halk Oyunları.....	24-25-26
40- Festivaller Ve Şenlikler.....	27-28
40.1- Bafra'da Karpuz Şenliği	
40.2- Sele-sepet Top Kandil Şenlikleri	
40.3- Hidrellez Şenlikleri	
40.4- Neyzen Tevfik Kültür Şenlikleri	
41- Halk Mutfağı.....	29-30
42- İlçenin Turistik Değerleri.....	31
43- Bafra İlçesinde Manilerin Dili Ve Evlilik Örf Adetleri.....	32-41
44 - Güzel Bafra.....	41-43

GİRİŞ

Ulusal Kurtuluş Savaşının meşalesinin yakıldığı toprağın kenti **Bafra**..19 Mayıs şehri Samsun'un seçkin ilçesi... M.Ö. 4000 yılına varan tarihi bir derinliğe sahip.

Bu tarihi zenginlik yanında, hemen hemen tüm Anadolu'yu baştan başa dolaşarak Karadeniz'e dökülen Kızılırmak'ın taşıdığı altın değerindeki İç Anadolu toprağının oluşturduğu verimli Bafra Ovası...

Çalışkan köylüsünün karış karış işlediği bu topraklarda her türlü ürün yetismekte ve zenginlik fişkırmaktadır. Bafra, yöresinin her bakımdan iddialı bir ilçesi. Bu iddia, Bafra'yı bulunduğu yerin çekim merkezi yapacaktır.

Bafra; Tamamı halk katkısı ile yapılan Bölge Hastanesi ile sağlıkta çekim merkezi olacaktır.

Bafra; Parselasyon aşamasına gelen Organize Sanayi Bölgesi ile sanayide çekim merkezi olacaktır.

Bafra Üniversite Öğrenci Yurdu ve diğer eğitim birimleriyle eğitimde de çekim merkezi olacaktır.

SAYGILARIMLA

YEŞİL BAFRA

Hırcın dalgaları, yeşilin her tonundan nasibini almış, eşsiz doğası ve koylarıyla, cennetten köşe Karadeniz'den sesleniyoruz sizlere, yeşiller diyarından.Cömertçe güzelliklerini sunan Karadeniz illerinden Samsun'un ilçesi BAFRA...

Bafra, Samsun-Sinop Karayolu üzerindedir.Samsun'a uzak50 km., Sinop'a ise 126 km.'dir.Bu illere ulaşım bağlantısı karayoluyla olmaktadır.İlçenin Emirefendi Mahallesinde, otobüs terminali bulunmaktadır.Bu terminalden Bafra-Ankara, Bafra-İzmir, Bafra-Antalya, Bafra-Hatay, Bafra-Bursa, Bafra-İstanbul, Bafra-Sinop güzergahlarına otobüs seferleri yapılmaktadır.Samsun'a ise günün her saatinde minibüs seferleri düzenlenmektedir.

Tarihte Bafra

Bafra'nın tarihi M.Ö.5000 yıllarına kadar uzanmaktadır.Adının nereden geldiği konusunda çeşitli iddialar vardır.Eski Bafiros'un değişmiş hali denildiği gibi, Anadolu Selçuklu Beyleri'nden İsfendiyar Oğulları'ndan Emir-Mirza Bey'in maneviyatını artırmak için Baf-Raf (Farsça'da yolalmak) dan geldiği ileri sürülmektedir.

Bir kaynakta ise M.Ö.521 yıllarında Fenikeliler Karadeniz'e geçtikleri zaman, Kızılırmak ağzına gelerek Bafra ve çevresine yerleştikleri, Kızılırmak'ın denize açıldığı yerde ticaret gemilerinin yanaştığı koylara Ferya, kurdukları ticaret evlerine de Bavra ismini verdikleri belirtilmiştir.Bafra isminin bu kelimelerden geldiği sanılmaktadır.

1071 Malazgirt Savaşı'ndan sonra Selçuklular'ın eline geçen Bafra'ya 1214 yılında Anadolu Selçuklu Hükümdarı İzzettin Keykavus, Türkmen aşiretlerini yerleştirmiştir. 1243'de başlayan Moğol istilaları, Selçuklu imparatorluğunun yıkılmasına ve Türk Beylikleri'nin kurulmaya başlamasına neden olmuştur. 1460'da ise Bafra Osmanlı hakimiyetine girmiştir.

İlçe Osmanlı İmparatorluğu devrinde, Trabzon vilayetine bağlı Canik sancağına ait bir yerdi. İmparatorluk zamanında, Kırım'dan Bafra'ya çok sayıda Türk gelmiştir. (1876 harbinden sonra)

Daha sonraları Balkan ve 1. Dünya savaşları, Türk halkının azalıp-fakirleşmesini, azınlık olmalarına rağmen Rum ve Ermeni'lerin iktisadi hayatı ellerine geçirip zenginleşmelerini sağlamıştır. Bundan dolayı cesaretleterek Rum-Pontus imparatorluğunu kurma hevesine kapılan Ermeni ve Rumlar, Mavri-Mira cemiyetini kurmuşlardır.

Fakat 1919'da Milli mücadelenin başlamasıyla bu amaçları gerçekleşmemiş, daha sonra da Batı Trakya'daki Türklerle değiştirilmişlerdir.

İLÇENİN TARİHİ YERLERİ VE ESERLERİ

İlgililerce yapılan ilmi incelemeler neticesi tesbit edilen tarihi yerler şunlardır:

HÜYÜKLER:

İkiztepe
Şrlek Tepe
Hacıbaba Tepesi
Azay Tepe
Tepe Tarla
Kelbeş Tepe
Tepecik
Tödüğün Tepe
Paşaseyh Tepesi
Katırdamı-Tepecik
Gavurun Yeri
Elmacık Tepe

TÜMULÜSLER:

Külcüler Tepesi
Yörükler
Köfteroğlu
Tepe Mevkii
Som Tepe
Sorguluk Tepe
Özü Büyük

Aşağı Tepe
Tingiller Tepesi

ARKEOLOJİK BULUNTU YERLERİ

Türbe
Kümbet Dede
Cevizlik
Bakırdere-Tepecik
Koca Löp
Zahra
Zahra-Taşlık
Asar Kale
Kapıkaya

CAMİ VE ÇEŞMELER

Cami Kebir (Büyük Cami)
Müftü Mescidi
Çarşı Cami
Gazi Paşa Cami
Taşlı Çeşme
Kadı Çeşmesi
Tayyar Paşa Cami
Tabakhane Cami
Gazi Osman Paşa Cami
Alibey Çeşmesi
Mescit Çeşmesi

DİĞERLERİ

Asar Gözetleme Kuleleri

Bafra Deniz Feneri

Çetinkaya Köprüsü

Uzun Hamam

Yörükler Hamamı

Mardar Hamamı

Eski Hamam

Şimdi bunların içinden bazı tarihi cami, çeşme, v.s., yerleri ayrı ayrı tanıyalım:

HACIBABA TEPESİ

Bafra'nın 7 km. Güneybatısında ELDAVUT Köyü'nün Hidrellez mahallesinin 1km. güneyinde Kızılırmak Havzası'na hakim tabii bir yükseklik üzerinde oluşan hüyük yerleşmesidir.Eski Bronz devri Hitit kültürünün izlerini taşımaktadır.

AZAY TEPE

Bafra'nın 12 km. Güneybatısında, Azay Köyü'nün yakınında yer alan bir hüyükdür.Yüksekliği 14.5 metredir.Eski Bronz, Hitit ve M.Ö.2.bin yılının kendine has keramiğine rastlanmıştır.

TEPE TARLA

Bafra'nın kuş uçuşu 12 km. Güneybatısında aynı zamanda ELDAVUT Köyü'nün de Güneybatısında yer alan bir hüyük olup, yüksekliği

yaklaşık 10 m. civarındadır.Doğu kesimi bir sekiye dayanmakta olan hüyük, Eski Bronz ve Hitit kültürünün izlerini taşımaktadır.

TÖDÜĞÜN TEPE

Bafra'nın 15 km. Güneybatısında, Gökçeaba köyünün de Güneybatısında yer alan bir hüyükür.Eski Bronz devri ile Hitit kültürünün izlerini taşımaktadır.

TEPECİK

Bafra'nın 16 km. Güneybatısında Terzili köyü içinde tabii bir sırt üzerinde oluşmuş bir hüyük yerleşmesidir.Bundan 35 yıl öncesine kadar sık bir ormanlık olan hüyükün yüksekliği 15 metredir.Ve bilhassa doğu kesiminde bol olan Eski Bronz devrine ait malzeme ile Hitit kültürünün izlerine rastlanmıştır.

ELMACIK TEPE

Bafra'nın 15 km. Güneybatısındaki Türkköyü'nün İlamdere mahallesinde bulunan ve yüksekliği 29-50 metre olan bir hüyük yerleşmesidir.Eski Bronz ve Hitit devrine ait malzemeler ve izler bulunmuştur.

KARAŞEYH TEPESİ

Tepecik hüyükünün 3 km. Kuzeybatısında ve Terzili Köyü'nün Karaşeyh mahallesinde dik ve tabii yükseklik üzerinde meydana gelmiş bir hüyük yerleşmesidir.

ÖMER USTA ÇİFTLİĞİ

Bafra'nın 15 km. Güneybatısında, Ömer Usta Çiftliği'nin Güneydoğusunda, Kızılırmak nehrine dik olarak inen tabii bir tepe üzerinde meydana gelmiş ufak bir höyük yerleşmesidir.Eski Bronz, Hitit ve Ortaçağ'a ait bazı izler bulunmuştur.

PAŞAŞEYH TEPESİ

Bafra'nın 17.5 km. Güneybatısında Paşaseyh (Paşaslıh veya Paşacık) köyünün sınırları içinde kalan büyük bir höyük yerleşmesidir.Erozyon sebebiyle çok aşınmış durumda olan mahallede Eski Bronz devri ile Hititlere ait çok sayıda esere rastlanmıştır.

AŞAĞI TEPE

Derbent Köyü hudutları içinde bir höyük yerleşmesidir.M.Ö. 3.000 ve 2.000 yıllarına ait izler taşımaktadır.Ayrıca aynı köyün güneyinde Genç-Antik çağının izlerine rastlanan bir düz yerleşme merkezi de tespit edilmiştir.

KATIRDAMI-TEPECİK

Bafra'nın Kamberli Köyü yakınında yer alan ve M.Ö.3.000 ve 2.000 yıllarının Roma kültürüne rastlanan bir merkezdir.Gene aynı kesimde, "Gavurun Yeri" ismi verilen ve de Genç-Antik çağının izini taşıyan bir yerleşme merkezine daha rastlanmıştır.

ZAHNA MAHALLESİ

Bafra'ya ait Terzili Köyü sınırları içindedir. Genç-Antik çağına ait bazı eserlerle aynı devre ait bir nekropola rastlanmıştır.

BÖĞÜRTLEN

Bafra'nın Komşupınar mahallesine bağlı bir mahalle ismi ve eski bir yerleşme merkezidir. Genç-Antik çağına ait bir çok esere rastlanmıştır.

CEVİZLİK VE KOCA LÖP

Bafra'nın İkizpınar (Ayazma) köyü sınırları içinde kalan eski yerleşme merkezleridir. Buralarda Genç-Antik çağına ait kalıntılar bulunmuştur.

BEYLİK KÖY

Tepecik Köyü sınırları içinde yer alan bir hüyük yerleşme merkezidir. Eteğinde bir pınar bulunmaktadır. M.Ö. 3.000, 2.000 ve 1.000 yıllarına ait eserlerle, bu arada Friglere ait boyalı çanak-çömlek parçaları bulunmuştur.

KELBEŞ TEPE

Bafra'nın 4 km. kadar Güneydoğusunda ve Dededağı Köyü'nün batı yakasındadır. Eski Bronz 1, Eski Bronz 2 ile Hitit ve Roma kültürü izlerine rastlanmıştır.

TEPECİK

Bafra'ya bağı Kolay bucağının 1 km. kadar Güneydoğusunda olup, Kızılırmak'ın bir sekisi üzerinde kurulmuş düz bir yerleşme merkezdir.M.Ö.2.000 yılı ve Roma kültürü izlerine rastlanmıştır.

KAPIKAYA

Bafra'nın 32 km. uzaklığındaki, adını söz konusu kayadan alan Kapıkaya Köyü hudutları içindedir.Kızılırmak nehrinin doğusunda Asar Kalesi ve gözetleme kulelerinin karşı tarafındadır.

Yüksek tepenin üzerindeki 5*5 m. ebadında olan kapı şeklinin nasıl meydana geldiği hakkında kesin bir bilgi yoktur.Fakat bir kamyonun rahatlıkla geçebileceği kadar büyük olan Kapıkaya, görülmeğe değer bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır.

EMİR-MİRZA BEY TÜRBESİ

Bu türbe, Bafra'nın 5 km. uzağında olan ve adını adı geçen tarihi yapıya izafeten alan Türbe köyündedir.

Bina moloz taşından harçla yapılmış, üzeri çadır gibi sivri bir kubbe ile örtülmüştür.Kapının üzerindeki kitabeden 1381 yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.Gene aynı yazıdan burada yatanların taun (veba) hastalığından öldükleri anlaşılmaktadır.Bir kısım lahidlerin (mezarların) üzerindeki ölüm tarihlerinin aynı olması da bunu teyid etmektedir.

HIZIR BEY TÜRBESİ

Bafra'ya 2 km. uzaklıkta bulunan Hasırlı (Mardar) Köyü'nün Güneybatısında kalan Kümbet Tepe mevkiindedir. Bu yüzden Kümbet Dede olarak da anılır. İçinde, eski Bafra beylerinden Candaroęlu İsfendiyar Bey'in oğullarından (Hızır Bey) yatmaktadır.

YRKLER KÖYÜ HAMAMI

Bafra'ya 17 km. uzaklıktaki Yrkler Köyü hudutları içinde olup, köy merkezinin batısında kalmaktadır. Moloztař ve harç karışımından yapılan duvarların kubbemsi bir şekil de verilmiştir. Senelerce önce sapasağlam olan hamamın, büyük kısmı bugün yıkılmıştır. Üzerinin rts tamamen açılmış, duvarların yarıdan fazlası grlmş, kısacası bu tarihi yapı bir viraneye brnmştir.

Hamamın yapılış tarihi kesin bilinmemekle beraber, köyün Hızır-İlyas tepesinde bulunan 4 mezarla irtibat kurulduğunda, binanın yaklaşık 300 yıllık bir mazisi olduğu çıkarılmaktadır. Mezarların zerindeki yazılar okunduğunda, bunların hamamın sahibiyle ilgisi de açıkça ortaya çıkmaktadır.

Mezar tařları üzerinde yer alan tarihler ve kimlikler řöyledir:

- 1-Hicri 1203 lm tarihli Molla Mehmetoęlu Molla.
- 2-Hicri 1214 lm tarihli Hamamcızade Emine Hatun.
- 3-Hicri 1265 lm tarihli Hamamcızade Halil Keleřoęlu.
- 4-Hicri 1235 lm tarihli, yine Keleřler'e ait bir mezar kalıntısı.

YÜRÜKLER TÜMÜLÜSÜ

Bafra'ya bağılı Yörükler Köyü yakınında olan ve Samsun'a kuş uçuşu 36 km. uzaklıkta olan tümölüs, Roma kültürünün izlerini yansıtmaktadır.

İKİZTEPE

Kızılırmak nehrinin yüzyıllar boyunca getirdiğı sel toprağı ile meydana gelmiş Bafar Ovası içinde ve Bafra'nın 7 km. Kuzeybatısında, Kızılırmak'ın da 1.5 km. batısında bulunan İkiztepe Köyü'nün sınırları içinde kalan, dört tepeden oluşan bir hüyük yerleşim merkezidir. Bugüne kadar yapılan kazılar, büyük bir Hitit şehrinin varlığını ortaya çıkarmıştır. Bunun meşhur Eti şehri Zalpuwa (Zalpa) olabileceğı tahmin edilmektedir. Eski Bronz ve Hitit devrine ait çok sayıda eser ve bir Dramos mezarı bulunmuştur.

ASAR KALE

Bafra'ya bağılı Asar Köyü hudutları içinde kalmaktadır. M.Ö. 1. bin yılından sonra yapıldığı tahmin edilmektedir. Karadeniz Bölgesi'nin denize paralel dağlarını bölen Kızılırmak'ın solunda kalan bir tepe üzerinde inşa edilmiştir.

Kale bakımsızlıktan ve ilgisizlikten harabe haline geldiğı halde, yine de birçok özelliğini kaybetmemiştir. Çok eski çağlarda kalenin en yüksek yerine yapılan sarnıç kuyusu, taştan oyulmuş şekliyle hala durmaktadır. Kuzeydoğusundaki eski hapishane de bugün yine belirgin şekilde fark edilmektedir.

Kalenin iç kısmında da ilginç yerler vardır. Mesela, tamamen oyulmuş bir taş içinde yer alan ve kapalı çarşı olduğu, bazı hava deliklerinden tahmin edilen bir yer mevcuttur.

Ayrıca kalenin altında ve ilerisindeki kayalara gerek kaleyi, gerekse o zamanın ulaşım yolu olan Kızılırmak'ı kontrol etmek için yapılmış muharebe ve gözetleme odaları vardır.

BÜYÜK CAMİ (CAMİ-İ KEBİR)

İlçenin en eski tarihi eserlerindendir. Evliya Çelebi'nin 300 yıl önceleri yazdığı meşhur Seyehatname'sinde bahsettiği iki camiden birisidir. Önceleri zamanın Bafra Beyi, İsfendiyoğulları'na mensup Emir-Mirza tarafından, merkezde toplanan halkın ibadetini ifa edebilmesi için ahşap olarak inşa edilmiştir.

Cami, Osmanlı mimarisinin özelliklerini taşımaktadır. Bulunduğu mahalleye ismini vermiştir.

TAYYAR PAŞA CAMİ

Cumhuriyet Meydanı'nda, Kaymakamlık binasının yanında bulunan bu camimiz, giriş kapısının üzerindeki yazılardan anlaşılaçağı üzere, Hicri 1212 yılında Tayyar Paşa tarafından yaptırılmıştır.

Osmanlıların iç kubbe denilen karakteristik yapı şeklinin bir örneğidir. Son yıllarda camiye ilaveten ek ibadet yeri açılmıştır.

Eski özelliklerini koruyan tek şerefli minaresi vardır.

NURİ İBRAHİM CAMİ

Eşraftan Hazinedar-Zade Nemdas Ahmet Mürsel Paşa tarafından yaptırılmıştır.(Miladi 1877) Bir ara bakımsız ve harap kalmıştır.Bilahare **Mecelleyi Şur'a Katibi İbrahim Bey Cami**'yi onarmış, ibadete açmıştır.

Günümüzde cami, olduğu yere yeniden yaptırılmıştır.

ALİ BEY ÇEŞMESİ

Bafra'nın en eski çeşmesidir.Cumhuriyet Meydanı'nda Kaymakamlık binasına ait bahçenin bitişiğindedir.

Sütun başları sütunlarla süslü olup, Gotik tarzını andırmaktadır.Rumi 1167'de yapılmıştır.

Gerek Kaymakamlık gerekse Cumhuriyet Meydanı'na bakan yüzünde Lale Devri'ni andıran birer kitabe vardır.

Bakımsızlıktan harap olma durumundadır.

KADI ÇEŞMESİ

Tekel Caddesi, Alaçam Caddesi ve yeni açılan Bulvar yolunun kesiştiği yerde iki cadde kıyısında kalan bir binaya bitişiktir.Rumi 1194 yılında Sahib-ül Hayrat Kadı Ali Efendi tarafından yaptırılmıştır.Sade bir yapı stili olmasına rağmen rivayetleriyle meşhur olmuş bir çeşmedir.

TAŞLI ÇEŞME

Hacınabi Mahallesi ile Tabakhane Mahallesi'nin birleştiği yere yakın Hacı İzzet Ağa Sokağı'nın başında yapılmış bir çeşmedir.Üzerindeki yazıdan, Dergah-ı Ali Kapucu başlarından Bafra Ayanı Haznedar-Zade Necabetlü Hamdi Efendi hazretleri tarafından Rumi 1256 yıllarında yaptırılmıştır.

MESCİD ÇEŞMESİ

Büyük Cami ile Gazi Paşa Cami'nin ortasında bulunan mescidin önündeki çeşmedir.Önceleri yol kıyısında bulunan çeşme, eski ahşap mescidin yıkılıp, yerine yenisinin yapılması sırasında içeriye taşınmıştır.Rumi 1256 yıllarında Dergah-ı Ali Kapucu başlarından Bafra Ayanı Haznedar- zade Necabetlü Hamdi Beyefendi hazretleri tarafından yaptırılmıştır.

ŞİFA HAMAMI (ESKİ HAMAM)

Üç yüz yıl kadar önce yapılmıştır.Evliya Çelebi'nin meşhur "Seyhatname"sinde Bafra ile bahsettiği hamamdan bugün mevcut olanıdır.

Kubbelidir.Pek geniş olmamakla birlikte zamanın en büyük hamamlarından birisidir.Ayrıca içinde eski zamanlara ait bir mezar da bulunmaktadır.

UZUN HAMAM

Büyük Cami mahallesinde olup ilçenin enhamamlarındandır.Soyunma kabineleri ile banyo yapılan bir bölümü mevcuttur.Kadın ve erkeklerin banyo gün ve saatleri ayrı ayrı düzenlenmiştir.

BAFRA DENİZ FENERİ

Deniz fenerinin lügat manası “Kıyıların tehlikeli yerlerine, tehlikeli sığıklara ve kayalıklara, gemilere yol göstermek amacıyla yerleştirilen kule” dir.

İlçemiz deniz kıyısında, önemli bir ticaret merkezi olduğu için yüzyıllar boyu gemicilerin de dikkatini çekmiştir.Alış-veriş için sık sık Bafra kıyılarına demirlemişlerdir.Meydana gelebilecek deniz kazalarını önlemek maksadıyla Osmanlılar zamanında, ilçenin Kuzeybatısındaki Koruluk Köyü sınırları içinde Kızılırmak’la denizin birleştiği yere yakın ahşap bir deniz feneri yapılmıştır.bilahare Fransızlar demirden yüksek bir fener inşa etmişlerdir.Söz konusu fener bugünkü fenerin 750m. ilerisinde bulunuyordu.O tarihlerde bütün Türk sahillerindeki fenerlerin denetimi antlaşmalar gereği Fransızların kontrolü altında idi.

Özellikleri:

Denizden 50 m. içerde 7 direk üzerinde yapılmıştır.Yüksekliği 36 m.’dir.İçinde giriş kapısından kule üzerine kadar 99 merdiven mevcuttur.

Işık devri:20 saniyede bir devir yapar, 5 saniyede bir sarı ışık çakar.Önceleri gazyağı ile ışık veren 3 fitilli lamba, bilahare asetilen tüpüyle çalıştırılarak ışıklandırılmıştır.

ÇETİN KAYA KÖPRÜSÜ

Cumhuriyetimizin ilk ve büyük eserlerinden başlıcasıdır.Kızılırmak üzerinde karşıdan karşıya geçiş 1937'den önceki devirlerde 650 m. uzunluğundaki ahşap bir köprü ile sağlanıyordu.Kalın kalaslar üzerine çok ilkel bir şekilde inşa edilen, kıyıları ince tahta korkulukla korunmaya çalışılmış köprü, üzerinden geçenler için gerçekten çok büyük bir tehlike arz ediyordu.

Nihayet 1937 yılı Kasım ayının 4. günü köprü, büyük ve heyecanlı bir törenle hizmete açıldı.İsmi, zamanın Nafia Bakanına izafeten Ali Çetin Kaya Köprüsü oldu.

Zamanın en güzel ve mükemmel eserlerinden olan Çetin Kaya Köprüsü 7 kemerli olup, 250 m. Uzunluğundadır.

Tarihte yaptığımız gezintiden sonra sıra bol oksijenli havasında, akarsuyunda, doğa harikası göllerinde, şırl şırl akan şelalelerinde yapacağımız gezintilere geldi.Önce Bafra'nın coğrafi konumundan başlayalım.

Bafra Kızılırmak nehrinin beraberinde getirdiği, zengin alüvyonlu toprakların oluşturduğu geniş delta üzerinde kurulmuştur.Bafra ovasını oluşturan düzlük, 40 km. uzunlukta ve yer yer de 20 km. derinliktedir.Karadeniz Bölgesi'nin en büyük düzlüğüdür.Deniz seviyesinden yüksekliği 15-20 m. olan ilçe 41-31 derece kuzey enlemi, 34-36 derece doğu

boylamı arasındadır.Doğusunda ve kuzeyinde Karadeniz, batısında Alaçam, güneyinde Kavak ilçeleri bulunur.

Yüzölçümü 175000 hektardır.En yüksek dağı 1224 m. ile Nebyan Dağı'dır.Bu dağ Canik Dağları'nın uzantısıdır.Bafra'nın en büyük, Türkiye'nin ise en uzun akarsuyu Kızılırmak, bu dağları derin bir vadi ile geçerek ovaya ulaşır.Nebyan Dağı etekleri yayla durumundadır.

AKARSU VE GÖLLERİ

Türkiye'nin en uzun nehri ve Sivas-Erzincan illeri arasındaki Kızıl Dağ'dan doğan Kızılırmak, İç Anadolu'da 1356 km.lik bir kavis çizdikten sonra Bafra'dan denize dökülür.

Bu ırmağın bir yılda taşıdığı su miktarı ortalama 5 milyar 800 milyon m³'tür.Bu enerji ve sulama potansiyelinin değerlendirilmesi için iki baraj yapılmıştır.

Bunlardan Altinkaya Barajı ilçe merkezine 32 km. uzaklıkta olup, ülkemizin 4. büyük barajıdır.Bu barajdan yılda 1.362.000.000 k.w./saat elektrik üretilmektedir.

İlçe merkezinin 12 km. uzağında kurulan Derbent Barajı ise, elektrik üretimi yanında esas sulama amaçlıdır.Bu barajın gerisinde iki büyük suni göl oluşmuştur.

Bölgede zengin tabii göllerde vardır.Bunlar; Şehbet Dede, Cernek Gölü, Liman Gölü, Altınlı Göl, Paralı Göl, Karaboğaz Gölü, Büyük ve Küçük Mindirek, Kurtgirmez Gölleridir.

Bu göllerde Alabalık, Sazan, Kerevit gibi balıklar modern usullerle üretilmektedir.Sakin bir göl kıyısı, etraf alabildiğine yeşil.Yeşille mavinin o tutkulu dansı.Bir ömür sürecektir sevdâ...Bu sevdâyâ tanık olmak müthiş heyecan verici, harika bir duygu.

Burada harika olan başka şeyler de var ki bunlardan biri de orman içindeki, iri gövdeli sevimli ağaçların altındaki göl kenarında bulunan Alabalık tesisleri.İnsanın bu ortamda iştahının açılmaması imkansız.Göllerinde yetiştirilen Alabalıkları Bafra'ya kadar gidip de tatmamak olmaz.Ben de bu eşsiz manzarada, balık ziyafeti çekmenin mutluluğunu yaşıyorum.Sizlere de tavsiye ederim.Bafra'da Alabalık'lı ziyafetle akşamın tadı bambaşka...

İKLİMİ

Tipik bir Karadeniz iklimidir.Yazlar serin, kışlar ılık ve yağışlı geçer. Bafra'ya hakim rüzgarlar havanın rutubetini azaltır.Bu rüzgarlara halk arasında “dağ yeli” denir.

Yıllık nisbi nem ortalaması % 70'in üzerindedir.Kar yağışı sık olmaz ve uzun sürmez.Sahil kesiminde kar yerde kalmaz. İç bölgelerde ise kar kalınlığı artar.

Ocak-Şubat en soğuk, Ağustos ise en sıcak aydır.Hava sıcakken bile bir anda göğü bulutlar kaplayabilir.Burada bulutlarla dost olmamak imkansız, hep peşinizdedir.Ve size çok yakın, uzansanız dokunacaksınız o pamuk yumağına.

Yüksek dağların tepesi alabildiğine duman.İşte bu manzara dayanılmaz güzelliğindedir.

BAFRA'YI KAPLAYAN BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bafra'nın orman bakımından en yoğun kısımları güney kısımlarıdır. Kösedik Köyü ile Nebyan Dağı civarı, Kasnakcimermer, Yiğitalan, Meşelitürkmenler köyleri orman bölgeleridir.

Ormanlardaki ağaç türleri en çok kayın, meşe, çam ve köknardır. Ovaya inildiğinde ise büyük çoğunluğu yurtdaşlarca yetiştirilen meyve ağaçlarının oluşturduğu görülür.

Göller bölümü ise sazlık ve fundalıklarla kaplıdır. Ormanların dışındaki yerlerde, tabii bitki örtüsünü buğdaygil, çayır otları, üçgül, yavşan, ıhlamur, papatya, mantar, ebegümeci gibi bitkiler oluşturur. Kültür bitkileri arasında ise ayrik, çörtük, kara kavak, sütleğen v.b. bolca görülür.

BAFRA'NIN SOSYO-EKONOMİK YAPISI

Tarım ve hayvancılık:

Tarımsal üretim ve tarım ürünlerinin pazarlanmasına dayalı bir ekonomi gelişmiştir. Kızılırmak Deltası'nın sulanan çevresinde yaşayan insanların ise temel geçim kaynakları tarım, hayvancılık, balıkçılık ve sazçılık gibi etkinliklerdir.

Kızılırmak Deltası Türkiye'nin önemli tarım alanlarından birisidir ve yoğun olarak sebze tarımı yapılmaktadır. Delta'nın sulanan çevresinde ise daha çok çeltik ve hububat üretilmektedir.

İlçede hayvancılık genellikle su alan çevresindeki köylerde yapılmaktadır. Yetiştirilen büyükbaş hayvanlar yılın altı ayını sulak alandaki sazlık bölgelerde geçirirler. Bunlardan genellikle süt, yağ, peynir ve et gibi ürünler elde edilirken, küçükbaş hayvanlardan daha çok et, peynir ve yün elde edilmektedir.

Diğer bir ekonomik etkinlik ise saz kesimidir. Saz kesiminin en çok yapıldığı alan Doğanca Beldesi'dir.

SANAYİ

Bafra'nın sanayisi başta olmak üzere oldukça gelişmiştir. Bölgede 1 tekstil, 6 konfeksiyon, 3 orman ürünleri, 8 un-kepek, beton ve buz fabrikaları, tuğla, damper, tanker, soba, zirai aletler, hazır pres kapı fabrikaları, tarım ve hayvan ürünleri fabrikaları, tavuk ve tavuk ürünleri, balık üretim tesisleri, dondurma yapan işletmeler mevcuttur.

Bölgede özellikle yurtdışına tekstil, gıda ve taşımacılık alanlarında ihracat gerçekleştirilmektedir. Özellikle hazır giyim, spor giyim, kot ve diğer tekstil ürünleri, başta Almanya olmak üzere Amerika'ya ihraç edilmektedir.

BAFRA'DA Kİ EĞİTİM DURUMU

İlçede merkez ve ilçeye bağlı köylerde 1 Meslek Yüksek Okulu, 9 Lise, 157 İlköğretim okulu bulunmakta olup, halen 3 İlköğretim okulunun yapımına da devam edilmektedir.

Milli Eğitim Teşkilatı gençlerin boş zamanlarını değerlendirmek için okullarda sosyal, kültürel ve sportif çalışmalara büyük ağırlık vermektedir. Yaygın eğitim faaliyetlerini ise Halk Eğitim Merkezi ve Akşam Sanat Okulu yürütmektedir. İlçede Kültür Bakanlığının tek temsilcisi Halk Kütüphanesi'dir.

BAFRA'DA MAHALLİ EL SANATLARI

1-HALI DOKUMACILIĞI

Halı dokumacılığı bilhassa son yıllarda ilçe Halk Eğitimi Merkezi Müdürlüğünün planlı-programlı çalışmalarıyla geliştirilmiş ve yaygınlaştırılmıştır.En makbulü Hereke tipi olanlardır.Zira Hereke halıları hem daha yüksek fiyatla alıcı bulmakta, hem de genellikle yurt dışına satılmaktadır.Bu vesile ile gerek aile bütçesine, gerekse yurt ekonomisine katkı sağlamaktadır.Halı dokumacılığını teşvik için halen 2 de kooperatif mevcuttur.Bunlardan birincisi Esnaf ve Sanatkarlar Kooperatifi himayesindeki Halıcılık ve El Sanatları Kooperatifi, diğeri de Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı kredisi ile faaliyet gösteren Üçpınar Köyü El Sanatları ve Kalkındırma Kooperatifidir.

2-ZEMBİL ÖRÜCÜLÜĞÜ

Mısır koçanı yaprakları ıslatılıp yumuşatılır.Bir mısır koçanı yaprağı boyuna 3 eşit parçaya bölünüp kındıra üzerine muntazam sıkıştırılarak sağdan sola sarılır.8-10 cm. sarıldıktan sonra, sarılan kısım içe bükülür.İlk örülen kısım ortadan sarılarak, çevrilerek istenilen şekilde örülür.Koçan bittiği yerde iğne ile geçirilir.Boyanmış mısır koçan yapraklarından aralara desen konulur.

3-ÇORAP ÖRÜCÜLÜĞÜ

Çorap iki yerden başlanır:

1-Boğazdan

2-Burundan

Burundan başlanan çorap, ilkbaharda genç koyunların kırkılan yünleri alınır, yıkanır, iğlerde ip haline getirilir.12 tek ilmekle başlanır.Altışarlık iki tek mile bölünür, ondan sonra tekrar ikiye bölünür,dört yerden artırılır.Biraz artırıldıktan sonra isteğe göre örnek konulur.Topuğa kadar dokunur.

4-HASIR ÖRÜCÜLÜĞÜ

İstenilen ebatta tahtadan tezgah hazırlanır.Tezgahın bir ucundaki ağaca kındıra bağlanır.Tarağın baştaki gözünden iki tane geçirilerek tezgahın karşı tarafındaki ağaca dolanır.Tekrar geri dönülüp tarağın her gözünden bir defa kındıra geçirilerek karşı tarafa dolanır.Bu şekilde kındıralar boy iplik olarak hazır dokumaya hazırlanır.Akşamdan hazırlanmış kamışlar bir kamışın kalın ve diğer kamışın ince ucu bir araya getirilip iki alt iki üst geçirilerek baş kısımlar içine katlanıp tarak ile sıkıştırılır

İkinci sırada birinci sıranın bittiği yerden alt kındıralar üst, üst kındıralar alta gelecek şekilde örülmeye devam edilir.Bu şekilde istenilen tarafta hasır dokunduktan sonra,tezgahtaki kındıraların uçları kesilip tarak çıkarılıp kındıralar birbirine düğüm atılarak bağlanır.

5-KİLİM DOKUMACILIĞI

Hazırlanan tezgahta atkı iplikleri atılır.Üzerine örülecek desenine göre renkli çözgü iplikleri atılır.Şıra bitince tarakla sıkıştırılır.Bu şekilde istenilen uzunlukta ve desende kilim dokunur.

Yörenin Bazı Türküleri Şunlardır:

Al eline kalemi/yaz başına geleni
Allah Allah dedik
Ata binmiş gidiyor
Bağdat'ın hamamları
Belinde ipek kuşak
Beni bir dost yaraladı
Bir mektup yazayım gül yüzlü yare
Cebinde çakısı var/Ne güzel uykusu var
Çarşamba dedikleri/Şekerdir yedikleri
Çarşamba köprü başı/Altındır toprak taşı
Çarşamba'yı sel aldı/Bir yar sevdim el aldı
Dertli sanem bu yıl yarsız kışlasın
Ekin ekim çöllere
Evlerinin önü bir büyük orman
Eymeleri eymeleri

YÖREDE OYNANAN HALK OYUNLARI

YERLEŞİK KÖYLERDE OYNANAN OYUNLAR



ÜÇ AYAK OYUNU: Ladik çevresinde

DEMİRAĞA (TEMÜRAĞA) OYUNU: Ladik köylerinde

YANLAMA (YELLEME): Ladik Budakdere köyünde

SARIKIZ OYUNU: Ladik Budakdere ve Ayvalı sokağı köyünde

SARHOŞ BARI: Ladik ve çevresi

METELİK OYUNU: Çarşamba ve Terme köylerinde oynanan bir oyundur.

ALAFRANGA OYUNU: Çarşamba ve Terme’de yaygın olarak oynanır.

KABACEVİZ OYUNU: Çarşamba ve çevresinde yaygındır.

SAĞIRPERDE (ÇARŞAMBA ÇİFTETELLİSİ): Çarşamba, Terme, Salıpazarı köylerinde oynananmaktadır.

KASAP OYUNU: Bafra, Samsun, Salıpazarı yörelerinde

GERİŞ (EKİN) OYUNU: Kavak, Havza ve Vezirköprü yörelerinde

ESENGÜL (ESENİYEL) OYUNU: Ladik ve Havza köylerinde oynanan bir halay türüdür.

OY KARGALAR OYUNU: Terme ve köylerinde oynanır.

SEYİRLİK OYUNLAR

Çeşitli eğlencelerde, toplantılarda, özel günlerde sergilenen seyirlik oyunlar, öbür illerin oyunlarına benzer.

Çamser, Helvacı, Köroğlu, Arap, Deve, Kahya, Sarhoş, Değirmenci, Arazi Taksimi, Keklik Avı, Sığırtmaç gibi oyunlar yörede yaygındır.

EL SANATLARI

Halı-klim: Bafra-Yörükler, Kolay, Kavak (kıl kilimi)

Hasır-zembil: Bafra, Ladik, Terme, Alaçam

Bakır: Vezirköprü, Çarşamba

Taş işçiliği: Havza (Taşkaracaören)

Çorap, kumaş, oya: Havza, Vezirköprü, Kavak, Ladik

Bez dokumacılığı: Ladik, Vezirköprü, Kavak



GIYİM-KUŞAM EŞYALARI

Samsun halkının giyim eşyaları konusunda tarihi kaynaklara dayanarak en özgün bilgiler M. Emin Yolalıcı’nın “XIX. yy’da Samsun’un sosyal ve Ekonomik yapısı” adlı doktora tez çalışmasında ortaya konulmuştur.

Tarihi kayıtlara göre yerli kumaşları dört grupta incelemek mümkündür.



1. **İpekli kumaşlar:** Canfes, kutni, sevayi, ve atlas çeşitleri görülmektedir.
2. **Yünlü kumaş:** Bu gruptaki kumaşlar çuha, aba, şitai, şayak, şal ve merinos olarak yer almaktadır.
3. **Pamuklu kumaşlar:** Basma, has, pazen, futa, alaca ve altıparmak adları ile geçmektedir.
4. **Bez kumaşlar:** Samsun kayıtlarında bürümcek, dimi, tülbent, şeytan bezi, keten bezi, Darende bezi, kırmızı bez, kenare bezi gibi çeşitli bez çeşitli bez türlerinin adı geçmektedir.

BASLIKLAR

XIX. yy'da kadınların giyecekleri baş giyecekleri olarak Çenber, tülbent, yazma, yemeni, başlık, çar ve peçeyi görüyoruz. Erkek başlıkları olarak Sarık, Fes, Başlık, Kululeta, Derviş Tacı.

İÇ GİYİM

XIX. yy'da Samsun'da erkek ve kadınların giydikleri iç çamaşırları don, içlik, iç gömlek, ve don gömlek idi.

DİŞ GİYİM

KADIN GİYİMİ : Kadınların giydikleri dış giyecekler entari, şalvar, miltan(mintan), fıstan, maşlah, şal, peştamal, futa

ERKEK GİYİMİ : XIX. yy'da erkeklerin giydikleri dış giyecekler olarak gömlek, pantolon, şalvar, yelek, fermene, cepken(mintan) ve entari kullanılmıştır.

AYAKKABILAR

Ayağa giyilenlerle ilgili Samsun'a ait tereke kayıtlarında pabuç, kundura, çizme, mest, terlik ve çorap adları geçmektedir.

ZİYNET VE SÜS EŞYALARI

Kullanılan ziynet ve süs eşyaları bilezik, yüzük, kupe, gerdanlık, tepelik, saçlıklar



FESTİVALLER VE ŞENLİKLER

Bafra Karpuz Şenliği:

Bafra karpuzunu tanıtmak ve üreticileri daha iyi ürün elde etmek amacıyla kutlanmaktadır. Her yıl Ağustos ayının son haftasında yapılan kutlamalarda konserler, folklor gösterileri, sergiler ve konferans gibi etkinlikler düzenlenir, iki gün sürer.

Sele-Sepet Top Kandil Şenlikleri:

Sadece Bafra'ya özgü olan bu şenlikler her yıl Ramazan ayının 15. gecesini ilçede büyük bir coşkuyla kutlanmaktadır. Şenlikler Belediye binasının önünde Belediye Başkanı'nın küçük çocuklara renkli kağıtlardan yapılmış kandilleri dağıtması ve sembolik olarak birkaç fenerin mumunun yakılmasıyla başlar. Cumhuriyet meydanında devam eden şenliklerde folklor ve havai fişek gösterileri, yöre sanatçılarının konserleri, Belediye Mehteran Takımı'nda şehir turları geceye renk katar. Caddelerde, sokaklarda davullar çalınır, horonlar oynanır. Mahallelerde ise 7 ile 15 yaşları arası çocuklar gruplar halinde evlerin kapılarına giderek "sele-sepet top kandil aç kapıyı ben geldim." diye tempo tutarlar. Kapıyı açan ev sahipleri çocuklara şeker, çikolata ve çeşitli hediyeler vererek onları hoş tutmaya çalışırlar.

Hıdırellez Şenlikleri:

Mayıs ayının 6.günü baharın gelişini kutlamak için yapılır.Topluca mesire yerlerine gidilip piknik yerlerine gidilip piknik yapılır,oyunlar oynanır.Ateş yakılıp dilekler tutularak üzerinden atlanır.

Neyzen Tevfik Kültür Şenlikleri

İlçenin Kolay beldesinde her yıl Ağustos ayının son haftasında kutlanır. Şenliklerde müzik ve folklor gösterileri, tiyatro faaliyetleri, halk ozanlarından deyişler, sergiler vb. etkinlikler yapılmaktadır.

Bu kutlamalar yöre insanlarında birlik-beraberlik, bolluk, bereket ve sevgiye dayalı inancın yaygınlaşmasını sa lar.

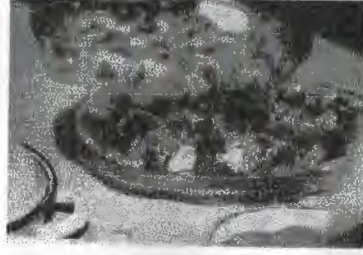
HALK MUTFAĞI

YÖRENİN BELLİ BAŞLI YEMEKLERİ

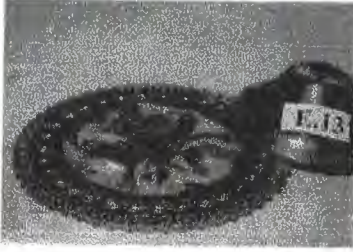
- KAÇAMAK ÇORBASI



BALIK EKŞİSİ



- HAMSİ KUŞU PİLAVI



BAKLALI YAPRAK DOLMASI



- LAHANA SARMA
- KABAK DİLBESİ



PRASA SARMASI

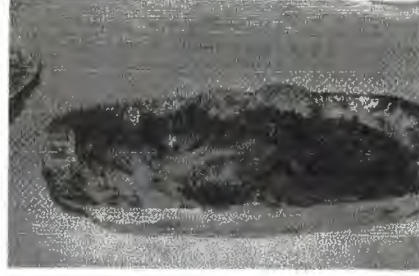


- LEPSİ
- KATI SÜNDÜRMESİ

- **ÇAKALLI MELEMENİ**



KAVAK YÖRESİ TANDIR KEBEBİ



- **KAZ PLAVI ve TİRİDİ**



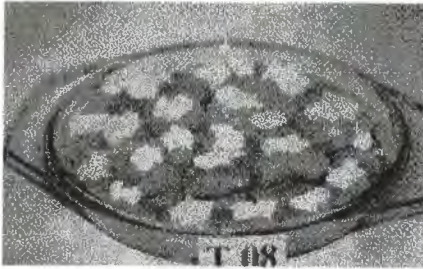
NOKUL



- **CEVİZLİ NOKUL**

- **MISIR ÇORBASI**

- **BURMAÇ TATLISI**



- **MISIR UNU HELVASI**
- **KATIK BÖREĞİ**
- **MEMECİK**
- **KIRCAN BÖREĞİ**
- **ÇIRÇIR**
- **YANIÇ**
- **YAGLI**

İLÇENİN TURİSTİK DEĞERLERİ

Kızılırmak deltası, Engiz-Alaçam ilçeleri arasında yaklaşık 60 km.lik kıyı şeridinde sahiptir.Deniz ve güneşten yararlanmak isteyen turistler için en ideal bölgedir.

Altınkaya Barajı ve çevresinde bulunan şelale etrafı dinlenme ve mesire yeri olarak kullanılmaktadır.

33 parçadan oluşan balık gölleri, kuş gözlemciliği ve doğa turizmi bakımından dört mevsim boyunca önemli bir potansiyele sahiptir.Dolayısıyla bölgede Ekoturizm olanakları son derece fazladır.Ornito Seyahat Acentası tarafından kuş gözlem turları düzenlenmektedir.

Kızılırmak deltasının da dahil edildiği tur programları, yurt dışında pek çok basın organına, elçiliklere, doğa koruma derneklerine gönderilmiştir.

İlçe merkezine 1 km. mesafede bulunan belediye turistik tesisleri, Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesi'nin en şirin ve güzel dinlenme tesisidir.130.000 metre karelik bir alana yayılmıştır.Tesis içinde 8 otel, 4 motel, 1 açık hava kültür merkezi, 1 düğün salonu, 1 kafeterya, otopark yerleri, basketbol-voleybol sahaları ile yetişkin ve çocuklar için ayrı yüzme havuzu vardır.Tesisin çevresi rengarek çiçek bahçeleri ile donatılmıştır.Bitişğinde çam ormanları ile kaplı büyük bir piknik alanı bulunur.

Derbent barajı çevresi mesire ve dinlenme yeri olarak şirin köşelerden birisidir.Baraj çevresindeki iki suni gölde amatör ve profesyonel balıkçılık yapılmaktadır.

Yeşilyazı köyünde de bir halk plajı bulunmaktadır

BAFRA İLÇESİNDE MANİLERİN DİLİ İLE

EVLİLİK ÖRF VE ADETLERİ

Askerliğini henüz yapmamış bir delikanlı... Ve gençliğinin baharında bir kız... Birbirlerini çok seviyorlar.Ama bu duygularını ailelerine açıklayamıyorlar.Sevgileri sevinç, içlerine kapanıkları hüznün kaynağı oluyor onlara... Çaresizlik ve ümitsizlik içindedirler.

Genç dertlidir:

Ceketimin yırtmacı,
Geridendir geriden,
Kara gözlü sevdiğim,
Sensin beni eriten.

Kız ona teselli vermeye, sevgisini ispatlamaya çalışır.Çünkü sevgilisi gün geçtikçe zayıflamaktadır.Onun tehlikeli bir hastalığa yakalanmasından korkar:

Bahçelerde hurmayım,
Yeşil başlı turnayım,
Başkasını seversem,
Gençliğime doymayayım.

Aldığı cevap gene acıklıdır:
Dağlarda gezer oldum,
Okuyup yazar oldum,
Seni sevdim seveli,
Kuruyup nazar oldum.

Genç tedirgindir.Çünkü sevdiğinin başka talipleri de vardır.Nitekim, önce onlar giderler, “düğürlüğe” buyur edilirler.Ağırlanırlar.İkramda bulunulur.Sonunda esas mevzu açılır.Kızın da görüşünün alınmasına karar kılınır.

Gözü sevdiği gençten başkasını görmeyen kız, yeni taliplisine hemen bir kulp bulur:

Motor geliyor motor,
Üstünde bacası yok,
Kalkmış beni istiyor,
Pantolonunu paçası yok.

Daha fazla dayanamaz ve kimi sevdiğini annesine açıklar.Annesi kızının mutluluğunu düşünen bir insandır.Onun sevgisine büyük anlayış gösterir.Ama kocası biraz sert mizaçlıdır.

Kız, babasının durumunu sevgilisine açıklar:

Elinde güzel sazı,
Çalar bazı bazı,
Sen babamı kandır yarım,
Annem bizden razı.

Delikanlı, kayınpederi olacak kişinin otoritesini gayet iyi bildiğinden endişelidir.Sevdiği kızı kendisine henüz askerliğini yapmadığı için vermemekte ya kesin kararlıysa.Kız:

Arabalar yarışır,
Darılanlar barışır,
İki gönül bir olunca,

Bana kimler karıştır,

Genç gene de müsterih değildir.O zaman kız gene fikrini söyler:

Karyolanın demiri,

Babam keser emiri,

Eğer babam vermezse,

Kaçmak Allah'ın emri.

İki gönül bir olunca, dağlar bile önünde engel teşkil edemezmiş.Doğrudur, bu kız da dağ gibi engelleri aşmaya karardır.Sevdiğine kaçacak...Delikanlı gene hayıflanmaya kalkar.Kalkar ya hemen cevabını alır:

Bahçenin kapısını,

Bir vuruşta açarım,

İstet sevdiğim istet,

Vermezlerse kaçarım.

Kaçmak ve kaçırmak!

Belki, belki değil, gerçekten ayrı bir heyecan!...Ayrı bir birleşme metodu... Fakat, ya bir adım sonrası: Aileler arası sürtüşmeler, tatsızlıklar, kırgınlıklar... Ve her şeyden önemlisi, hayatta bir defa nasip olacak damatlık-gelinlik giymekten mahrum olmak.

Kaçmak ve kaçırmak!Binaenaleyh gerçekçi ve mantıki çözüm değil.Öyleyse buna büyükler bir çare bulmalıdır. Öyle yapılır. Araya köyün ileri gelenlerinden aracılar sokulur. Onlar ağırlığını koyunca, inatçı baba nihayet ikna olur.

Sıra oğlan evinin kızı resmen ailesinden istemesine sıra gelmiştir.

Büyükler toplanır. Bir kutu şeker yaptırılır.Bunun adı “Söz şekeridir” dir. Haber gönderilir ve bir gün gelin adayının evinin yolu tutulur.Eve gelince, kapı önüne bir avuç mısır serpiştirilir.Sonra kapı çalınır.Mütebessüm yüzler kapıyı açar.Buyur edilirler.”Hoş geldiniz”. “Hoş bulduk”. “Nasılsınız? Ya sizler nasılsınız?” ve bunun gibi sözlerle hasbıhal başlar.Dakikalar koşmaktadır. Gelinlik kız kahve pişirmiştir. Kalbi “Küt” “Küt” atarak ikramda bulunur.Heyecan son hadde varmıştır.Zira artık söz kesme anı gelmiş, çatmıştır. “Allah’ın emri Peygamber efendimizin kavli “ ile diyerek başlanır, önüne “Pekiye verdik.Allah hayırlı eylesin” ile neticelenir.

Ortalıkta esen heyecan dalgasının yüzlerdeki ifadesini okumak mümkündür.Söz şekerini tutularak işin tatlıya bağlandığı ifade olunur.Alınacak şeyler de konuşulur ve karara bağlanır.Nihayet bu manevi zevk içinde misafirler izin isteyerek kalkarlar.Kapıdan çıkarken, mısır tanelerini serpen kişi belli etmeden yere bakar.Ne görsün! Bir tane bile kalmamış! Tek tek toplanmış... Tabi bunu yapan da gelin adayıdır.Memnuniyetleri bir kez daha artar.Çünkü bu durum ve davranış; gelinleri olacak kızın tutumlu, temiz, ekmeğine değer ve kendilerine önem verdiğinin işareti sayılır. Güzel, tertemiz duygu ve düşünceler içinde söz kesme işi böylece bitmiş olur.

Sonuçta kız ve oğlan çok memnundurlar.Sevinçten ayakları yere değmemektedir.Sabırları olumlu netice vermiş, iş tatlıya bağlanarak, bitmiştir.

Sonunda, aralarında baş gösterecek tatsızlıkları, mahfuz kalmak şartı ile kaynana sevilmehtedir.

İki çeşme yan yana,
Su içtim kana kana,
Sevdiğimin annesi,
Olsun bana kaynana.

Sevgililer hep methedilir. Kız:

Ata biner eğerli,
Ceketi kahverengi,
Benim sevdiğim çocuk,
Köylü ama efendi,

Delikanlının karşılığı da içtendir:

Taksi gelir yel gibi,
Etraf bir gül gibi,
Benim sevdiğim kız,
Yeni yağmış kar gibi.

Sevgi bağı çok kuvvetlidir:

Elbisesi yeşilden,
Tel kopardım peşinden,
Öldürseler, kesseler,
Ben kopamam eşimden.

Yeşil giyme yeşerir,
Yeşil yere döşenir,
Senin gibi güzeli,
Sevmeye kim üşenir.

Sevgi ile sevgilinin menşeyini konuşurlar:

Derelerin derini,
Irmakların serini,
Hoca kitapta bulmuş,

Sevdalının yerini.

Kısacası, tatlı hülyalar dolu hayatı yaşamaya başlamışlardır. Bilahare nişan yüzükleri takılır. Evliliğe ilk adımlarını atarlar. Yan yana gelseler, bütün dikkatleri üzerlerine çekerler. Bu da dedikodulara sebep olmaktadır.

Sadece çeşme başlarında birbirlerini görebilirler. İki sevgili ortak hasret çekmektedirler.

Bir gün hayvanları sulamak için köy çeşmesinin oluğuna gelen delikanlı, çeşme başında sevdiği kızı görünce kalbi heyecanla çarpmaya başlar. Çevrede kimseler olmadığını fark edince:

Suya gelirim suya,
Elmayı soya soya,
Kaldır yarım başını,
Bakayım doya doya.

Uzun zamandır görüşmediklerini söylerler. Kız dedikodulardan yakını. Utangaç bir sesle:

Bahçenin kapısını,
Açamıyorum yarım,
Babama duyurmuşlar,
Çok korkuyorum yarım.

Bu hasretlik uzun sürmeyecektir. Zira düğün tarihi tespit edilir. düğün günü gelir çatar.

Davullar, zurnalar oğlan evinin önünde gümür gümür ötmeğe, şenliği haber vermeğe başlar. Önceden haberdar edilmişse de davulcular ve

zurnacılar köyü bir de kendileri dolaşırlar. Onlar gezerken kendilerine evlerden yumurta, hediye olarak verilir.

Akşam “Kına gecesi” tertiplenecek. Kız ertesi gün ana ocağından alınacaktır.

Davulun ritmiyle erkekler çeşitli, özellikle Bafra oyunlarını oynarlar. Akşamleyin oğlan tarafının kız ve kadınları toplanır. Bir heybe içinde hazırladıkları kına ile kız evine giderler. Yalnız bu heybe içinde kınadan başka ana yolluğu, elbise, un, yağ, pirinç, şeker, helva da vardır. Böylece kına gecesi eğlenceleri de başlamış olur. Tabaklar içinde mumlar yakılmış olur.

İçinde kına bulunan testi, gelinin önüne getirilir. Önce sağ ayağının altına, sonra sol avuç içine kına sürülür. Bu arada bilahare geline iade edilmek üzere ortada kına tepsisinin içine para atarlar. Ve yanan mumlar başının üzerinde ritmik hareketlerle gezdirildikten sonra söndürülür. Öksüzlere de kına sürüldükten sonra herkesin istifadesi için bir masa üzerine konur. Oradakiler ellerine kına sürebilmek için, bilhassa kızlar itişip kakışırlar. Zira hangi kız daha önce kına alırsa, nasibi daha önce çıkarmış.

Kına yakma merasimi sırasında şu ağıt söylenir:

“Altın tas içinde kınam ezildi annem,
Ellerin evinde başım bozuldu annem,
Şen annem, Şen babam,
Evin şen olsun,
Ben gidiyorum annem haberin olsun!

Annem aş pişirmiş kızımız yesin diye,
Babam at eğerler kızımız binsin diye,

Şen annem, şen babam,
Küçük kız kardeşim vekilim olsun,
Esvap yoğdumuz taşlar,
Gölgelendiğimiz ağaçlar,
Şen annem, şen babam,
Haberin olsun,
Ben gidiyorum arkadaş haberin olsun!

Babamın bacası eğrice tüter,
Annemin küllü çöreği burnumda tüter,
Şen annem, şen babam,
Evin şen olsun.
Ben gidiyorum anne haberin olsun!

Ağıt söylenirken başta gelin olmak üzere kız tarafı göz yaşı dökerler. Bunlar ayrılmaya hazırlanmanın göz yaşlarıdır.

Misafirler bu acıklı manzarayı silmek için hemen devreye girerler. Mumlar yeniden yakılır. Tokmak davula vurmaya, zurna çalmaya başlar. Sıra olunur ve çeşitli oyunlar oynanmaya başlanır. Oyunlar oynanırken tabi maniler de söylenir:

Ha bu akşam burada
Yaprak sallanmayacak,
Şaka maka diyoruz,
Kimse darılmayacak.

Evin önünde vişne,
Vişne sevdiğim vişne,
Bizim eve yakışır,

Kravatlı enişte,

Manice başı mısın ,
Cevahir taşı mısın,
Bir manicik göndersem,
Cebinde taşır mısın?

Portakalı dildin mi?
Bıçağını sildin mi?
Çok atardın be çocuk,
Nasıl alabildin mi?

Beyaz giyme üşürsün,
Yarım çok düşünürsün,
Allah'a çok dua et,
Beni sana düşürsün.

Pencereden bak bari,
Beğenirsen al bani,
Beğenmezsen beğenme,
Beğenenler var beni.

Ve böylece hıçkırıklarla neşenin yoğrulduğu kına gecesi biter.Ertesi günü gelin alınacaktır. Herkes toplanır.Damadın tıraşı yapılır.Bu arada tıraş olurken yakasına para takılır.Gelin arabası hazırlanır, süslenir. Hep birlikte kız evine gidilir. Kısa süren hoş sohbetten sonra sıra gelin almaya gelmiştir.

Gelin bir odaya kapanmıştır. Yanında ise kardeşi vardır. Ve o da çeyiz sandığının üzerine oturmuştur. Oğlan tarafından birisi gider gelinin ve kardeşinin bahşişini verir. Böylece gelinin odadan çıkması sağlanır. Kız tarafı devamlı ağlamaktadır. Bu dramatik sahne içinde damat ve gelin orada bulunan büyüklerin ellerinden, küçüklerin gözlerinden öper.

En nihayet feryatlar, hıçkırıklar arasında kız evinden çıkılır ve arabaya binilir. O anda erkek tarafındakilerin sevinci sonsuzdur.

Gelin arabasının önü mahalle gençleri tarafından sık sık kesilir, para alınır. Para alınırken bir hayli pazarlık yapılır. Yol kesip bahşiş pazarlıkla almanın manası; “bizim mahalleden kolay kolay kız alınmaz. Bir dahaki sefere başkaları ona göre hareket etsinler” demektir. Düğün alayı arabalarla çevrede dolaşır. Bilhassa ilçe merkezine uğrayıp 251m. uzunluğundaki Çetinkaya köprüsünden geçmek çok uğurlu sayılır. Geçerken hep beraber “Köprüden geçti gelin” türküsü söylenir.

Düğün alayı nihayet oğlan evine gelir. Evli çift arabadan indirilirken başlarına pul, para, şeker gibi şeyler serpilir. Gelin kapıdan içeriye girmeden önce kendisine tepsi içinde bir somun ekmekle margarin yağı verirler. Gelin ekmeği ikiye bölüp yarısını içeridekilere yarısını da dışarıdakilere uzatır. Daha sonra yağı kapının üst kısmına sürer ve besmeleyle içeriye girilir. Bir sevinç bir alkış tufanı birden kopar. Kız artık tamamen oğlan evinindir. Tek tek bütün büyüklerin elleri öpülür. Arkadaşları damadı aralarına alarak evden ayrılırlar. Geline bütün misafirler takılar takarlar.

Düğün günü ve akşamı mahalle halkına ve misafirler “Oda yemeği” verilir. Yemekten sonra içi helva dolu bir tepsi, mahalle gençlerinin arasına atılır. Onu kapan ve daha sonra düğün evine getiren kişiye istediği hediye alınır. Yatsı namazını müteakip de gelin ve damat hazırlanan bir odaya odalanır. Böylece düğün son bulmuş olur.

GÜZEL BAFRA

İlçeleri içinde olur birinci,
Kızılırmak gördü baraj direnci,
Yurtta isim yaptı nefis pirinci,
Büyük bir baraja sahip Bafra'mız.

Dünyaca bilinir Bafra'nın tütünü,
Herkes sever yoğurdunu, sütünü,
Hayrı çok sever halkın bütünü,
Değerli havyara sahip Bafra'mız.

Kavunu, karpuzu Bafra'dan tanı,
Her türlü sebzenin oldu vatanı,
Çalışkan ve sevgi dolu insanı,
Güzel bir iklime sahip Bafra'mız.

Vilayet ayanı şirin Bafra'mız,
Yurt içinde isim oldu Haramız,
Çifte ürün verir bizim ovamız,
Bereketli yere sahip Bafra'mız.

Nebiyan dağımız Bafra'ya sembol,
Buğdayı, mısırı, ayçiçeği bol,
Samsun'a, Sinop'a giden asfalt yol,
Yemyeşil ovaya sahip Bafra'mız.

Kışın avlanır ördeği, kazı,
Gayet güzel balık gölü ve sazı,
Bu saydığım Bafra'm için en azı,
Türlü güzelliğe sahip **Bafra'mız.**

ABDÜLVAHAP AYAN

KAYNAKÇA

- 1: Mustafa Çelik “Bafra”
- 2: Salim Kaya ile yapılan röportaj